

Podklad pro Český statistický úřad ke Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Úřad vlády České republiky v roce 2019 začal spolupracovat s Českým statistickým úřadem (dále jen „ČSÚ“) na přípravě Sčítání lidu, domů a bytů, které proběhne po 10 letech v březnu roku 2021. Sčítání by mělo kromě jiného přinést i důležité informace o počtu příslušníků jednotlivých národnostních menšin v ČR. Přihlášení se k určité národnosti a k národnostní menšině představuje svobodný a dobrovolný akt. To výslovně stanovuje Listina základních práv a svobod, podle které „Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti.“ (čl. 3 odst. 2). Přestože se jedná o dobrovolnou, tedy nepovinnou deklaraci, ve svém důsledku hraje v životě národnostních menšin významnou roli, neboť výše početního zastoupení jednotlivých národnostních menšin se odráží v možnostech uplatňování práv národnostních menšin v České republice podle platné legislativy.

Nejvýznamnějším předpisem týkajícím se možností uplatňování práv národnostních menšin představuje zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který v Hlavě II stanovuje jednotlivé oblasti, ve kterých se práva příslušníků národnostních menšin uplatňují. Tento zákon zároveň stanovuje, kdo je příslušníkem národnostní menšiny, a co je pod pojmem „národnostní menšina“ myšleno. Podle § 2 odst. 2 uvedeného zákona *„Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“* Národnostní menšina je zároveň tímto zákonem definována jako *„společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“*

Z výše uvedeného tak plyne, že přihlášení se k národnosti a příslušnost k národnostní menšině je vždy na vůli dané osoby, tzn. je zcela dobrovolná. I z tohoto důvodu není přihlášení se k národnosti v rámci Sčítání lidu, domů a bytů povinné, tzn. je možné se k národnosti přihlásit, ale také neuvést národnost žádnou. Zároveň je důležité, že příslušnost k určité národnosti není navázána na státní občanství jiného státu, ale naopak příslušník národnostní menšiny ve smyslu menšinového zákona musí vždy být státním občanem České republiky. **Příslušnost k národnostní menšině není státem, kraji ani obcemi nikde evidována, tzn. nelze ji nalézt v občanském průkazu ani jiném osobním dokladu vydávaném Českou republikou.**

Státní občanství vyjadřuje právní vztah občana k danému státu a právně jej vymezuje zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto vztahu vyplývají důležitá práva a povinnosti vůči ostatním občanům a vůči celé společnosti. Státní občanství České republiky se nabyvá narozením, osvojením, určením otcovství, nalezáním na území České republiky, prohlášením nebo udělením. **Státní občanství České republiky se prokazuje občanským průkazem České republiky nebo cestovním dokladem České republiky (případně též osvědčením či Listinou o nabytí nebo udělení státního občanství) a zároveň je státní občanství údajem uvedeným v registru obyvatel.** Tedy, stát neeviduje národnost obyvatel České republiky, naopak státní občanství každého obyvatele ČR eviduje. Vzhledem k digitalizaci Sčítání lidu, domů a bytů není proto otázka na státní občanství součástí zjišťování.

Jednotlivé oblasti uplatňování práv příslušníků národnostních menšin

Příslušníci národnostních menšin mají právo na aktivní účast v kulturním, společenském a hospodářském životě a ve veřejných záležitostech, zvláště pak těch, které se týkají národnostních menšin, jejichž jsou příslušníky, a to na úrovni obce, kraje i na celostátní úrovni. Toto právo se zabezpečuje na centrální úrovni prostřednictvím Rady vlády pro národnostní menšiny, která je poradním orgánem vlády (viz <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>) a prostřednictvím **výborů pro národnostní menšiny** zřizovaných na úrovni kraje a obce podle zvláštních právních předpisů.

Právě na existenci výboru pro národnostní menšiny jsou navázány možnosti uplatňování některých důležitých práv příslušníků národnostních menšin, proto je jejich zřízení vnímáno jako „odrazový můstek“ pro vyjednávání o dalších možnostech uplatňování národnostně menšinových práv (vzdělávání v jazyce menšiny, vícejazyčné názvy atd.). Více viz dále.

Výbory pro národnostní menšiny na úrovni kraje

(zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů)

Zákon o krajích stanovuje, že **v kraji, v jehož územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 5 % občanů kraje hlásících se k národnosti jiné než české, se zřizuje výbor pro národnostní menšiny**. Stejný princip se uplatňuje i v případě hl. m. Prahy. Pokud v územním obvodu **hlavního města Prahy žije podle posledního sčítání lidu alespoň 5 % občanů hlavního města Prahy hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje zastupitelstvo hlavního města Prahy výbor pro národnostní menšiny**.

Výbory pro národnostní menšiny na úrovni obce

(zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů)

Podle zákona o obcích platí, že **obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10 % občanů obce hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny**. Přičemž obcí se rozumí také město, městys a statutární město.

Výbory pro národnostní menšiny na úrovni kraje, hl. m. Prahy i obce však lze zřídit i nad rámec výše uvedených právních předpisů, a to v případě, pokud se pro to daný kraj, hl. m. Praha či obec rozhodne.

Zřízení a fungování výborů pro národnostní menšiny na úrovni kraje a obce

O zřízení výboru pro národnostní menšiny na úrovni kraje, hl. m. Prahy i obce musí **písemně požádat spolek zastupující zájmy národnostní menšiny**. Nejméně polovinu všech členů těchto výborů musí tvořit příslušníci národnostních menšin.

Uvedené předpisy však počítají i se situací, kdy podmínku minimálního počtu příslušníků z řad národnostních menšin není možné splnit pro nedostatek kandidátů z řad národnostních

menšin. V takovém případě není členství ve výboru nijak omezeno, avšak mělo by se jednat pouze o krajní řešení.

Činnost výborů pro národnostní menšiny je různorodá a vždy záleží na samotném výboru a jeho členech, jakým aktivitám se rozhodne věnovat. Nejčastěji se činnost výborů týká organizování kulturních, jazykově vzdělávacích či sportovních akcí. Existence výboru také usnadňuje vzájemnou spolupráci a informovanost mezi jednotlivými národnostními menšinami v místě, včetně sdílení zkušeností s projektovou činností a využitím dotačních programů určených k rozvoji národnostních menšin, neboť aktivity příslušníků národnostních menšin v České republice jsou každoročně podporovány nejen z rozpočtů ústředních orgánů státní správy, ale i z rozpočtů jednotlivých obcí či krajů. Výbor také může vznášet své podněty a požadavky k uplatňování dalších národnostně menšinových práv (např. právo na zavedení vícejazyčných názvů a označení).

Níže uvádíme možnosti uplatňování práv příslušníků národnostních menšiny, které jsou vázané na existenci výboru pro národnostní menšiny.

a) Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny

Příslušníkům národnostních menšin se zajišťuje právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, a to v případě, že jsou splněny zvláštní podmínky, které stanovuje školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů).

Pro příslušníky národnostních menšin je obec, kraj, popřípadě ministerstvo povinno zajistit vzdělávání v jazyce národnostní menšiny v mateřských, základních a středních školách, **a to v obcích, v nichž je zřízen výbor pro národnostní menšiny**, pokud jsou současně splněny **další podmínky** stanovené školským zákonem. Mezi tyto podmínky patří:

- třídu mateřské školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 8 dětí s příslušností k národnostní menšině, třídu základní školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 10 žáků s příslušností k národnostní menšině;
- mateřskou školu nebo základní školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 12 dětmi nebo žáky s příslušností k národnostní menšině v jedné třídě;
- třídu příslušného ročníku střední školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 12 žáků s příslušností k národnostní menšině;
- střední školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 15 žáky s příslušností k národnostní menšině.

Ve školách a třídách s vyučovacím jazykem národnostní menšiny je jednou z povinných zkoušek profilové části maturitní zkoušky také zkouška z jazyka národnostní menšiny. V těchto školách nebo třídách mají žáci právo skládat společnou i profilovou část maturitní zkoušky v českém jazyce nebo v jazyce národnostní menšiny s výjimkou zkoušky ze zkušebního předmětu český jazyk a literatura, kterou skládají v českém jazyce.

Při organizaci vzdělávání v jazyce národnostní menšiny však obce, kraje, popřípadě ministerstvo **přihlíží k dostupnosti tohoto vzdělávání.**

V případě, že nelze splnit všechny zákonné podmínky pro organizaci vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, **může ředitel školy se souhlasem zřizovatele, stanovit ve školním vzdělávacím programu předměty nebo jejich části, v nichž se vzdělávání uskutečňuje dvojjazyčně**, a to jak v českém jazyce, tak v jazyce národnostní menšiny.

Ve školách se vzděláváním v jazyce národnostní menšiny se vydávají **vysvědčení, výuční listy, diplomy o absolutoriu dvojjazyčně**, a to v jazyce českém a v jazyce národnostní menšiny.

b) Právo na vícejazyčné názvy a označení v jazyce národnostní menšiny

Podle ustanovení § 29 odst. 2 zákona o obcích, se v obci obývané příslušníky národnostních menšin mohou název obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků uvádět také v jazyce národnostní menšiny, **pokud se v posledních dvou sčítáních lidu přihlásilo k příslušné národnosti vždy alespoň 10% občanů dané obce.** O uvádění názvů v jazyce národnostní menšiny musí požádat zástupci příslušné národnostní menšiny, a to **prostřednictvím výboru pro národnostní menšiny** (§ 29 odst. 2 zákona o obcích), který musí uvádění názvů v jazyce národnostní menšiny svým usnesením doporučit.

Druhou možností pak je, že o uvádění dvojjazyčných názvů může písemně **požádat i spolek, který však musí podle svých stanov zastupovat zájmy příslušné národnostní menšiny, a ke dni podání žádosti musí působit na území obce alespoň 5 let.**

c) Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních a v případě konání referenda

Podle volebních zákonů (*zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů*) se v obci, ve které se **zřizuje výbor pro národnostní menšiny**, oznámení o **konání voleb do Parlamentu České republiky** zveřejní i v jazyce příslušné národnostní menšiny. Obdobný princip platí i pro oznámení o **konání voleb do Evropského parlamentu a voleb do zastupitelstev obcí.**

V případě voleb do zastupitelstev krajů je povinnost vázána na existenci výboru pro národnostní menšiny na úrovni kraje. V případě volby prezidenta pak přímo na údaje z posledního sčítání lidu, když se informace povinně zveřejní v jazyce národnostní menšiny v obci, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu 10 % občanů hlásících se k jedné národnosti jiné než české.

Další náležitosti informace o konání voleb a jejího zveřejnění stanoví příslušné právní předpisy.

Na obdobném principu jsou zveřejňovány také oznámení o konání referend (zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Podle příslušných zákonů se opět v obci nebo kraji, ve kterém se zřizuje výbor pro národnostní menšiny, zveřejní oznámení o konání místního či krajského referenda i v jazyce příslušné národnostní menšiny, jestliže se podle posledního sčítání lidu hlásilo k této národnosti alespoň 10 % obyvatel obce. Další náležitosti týkající se zveřejnění oznámení o konání referenda pak stanoví příslušný právní předpis.

d) Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve veřejném styku

V některých případech probíhá informování veřejnosti prostřednictvím veřejné vyhlášky. Náležitosti a případy, kdy se tento způsob informování uplatňuje, stanovuje správní řád (zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů). Ten zároveň stanovuje, že týká-li se veřejná vyhláška záležitosti práv příslušníků národnostních menšin a je-li ve správním obvodu správního orgánu **zřízen výbor pro národnostní menšiny nebo jiný orgán pro záležitosti národnostních menšin**, veřejnou vyhlášku správní orgán uveřejní též v jazyce příslušné národnostní menšiny.

Řada základních a důležitých práv příslušníků národních menšin sice není přímo provázána na existenci výborů pro národnostní menšiny, ale skutečnost, že se k dané národnostní menšině občané hlásí, může mít vliv na intenzitu a rozsah podpory aktivit příslušníků národnostních menšin z veřejných rozpočtů.

Právo na rozvoj kultury příslušníků národnostních menšin

Příslušníci národnostních menšin mají **právo na zachování a rozvíjení svého jazyka, kultury a tradic a na jejich respektování**. Veřejná podpora národnostních menšin, která jim usnadňuje uchování vlastních tradic, jazyka a rozvoj menšinové kultury, je realizována z velké části prostřednictvím dotací. Jednotlivé resorty státní správy podporují činnosti, které spadají do oblasti jejich působnosti a řídí se přitom rozpočtovými pravidly a nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, ve znění pozdějších předpisů.

Na základě výše uvedených právních předpisů zveřejňuje každoročně Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Úřad vlády ČR výzvy v rámci dotačních programů zaměřených specificky na aktivity a podporu národnostních menšin.

Programy na podporu rozvoje kultury mají i kraje a obce.

Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny

Příslušníci národnostních menšin mají **právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce svých národnostních menšin**. Za tím účelem poskytuje stát (zejména Ministerstvo kultury) dotace ze státního rozpočtu, prostřednictvím kterých stát přispívá k vydávání periodického tisku vydávaného v jazycích národnostních menšin, který není vydáván za účelem dosažení

zisku, je veřejně šířen na území České republiky a vysílání v jazycích národnostních menšin, které není provozováno za účelem dosažení zisku, je šířeno na území České republiky.

Vytváření a šíření rozhlasových a televizních pořadů ve vztahu k příslušníkům národnostních menšin je zajištěno také vysíláním veřejnoprávních médií, a to na základě zákona č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Především veřejnoprávní instituce mají vytvářet a šířit programy a poskytovat vyváženou nabídku pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, na kulturu, etnický a národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů, uměleckých, náboženských, politických a filozofických směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti. Veřejnoprávní provozovatelé jsou dále povinni rozvíjet identitu obyvatel ČR včetně příslušníků národnostních a etnických menšin.

Česká televize

V roce 2017 začala Česká vysílat pořad pro národnostní menšiny a o nich s názvem *Sousedé*. Jeho tvorbu zastřešuje Centrum dramaturgie Ostrava, konkrétně tým tvůrců cyklu *Babylon* v dramaturgii Marty Růžickové, členky Pracovní skupiny pro národnostně menšinové vysílání Rady vlády pro národnostní menšiny. Měsíčník si klade za cíl poskytnout divákům aktuální pohled do života menšin u nás tak, aby posílil obecné povědomí o ostatních národnostech žijících v naší společnosti. Cyklus má mapovat prolínání a vzájemné ovlivňování kulturních i životních zvyklostí, jejich uchovávání členy minorit, ale i případné proměny v českém prostředí, zabývat se obecnými aspekty začleňování do společnosti, dlouhodobé i každodenní problémy soužití. Jeho mottem, ze kterého vzešel i jeho název, je nakouknout za okna svých sousedů.

Český rozhlas

Český rozhlas vysílá pro všechny národnostní menšiny v ČR zpravodajsko-publicisticko-kulturně společenský magazín *Mezi námi*, a to vždy v sobotu od 15:10 do 15:30 hod. na stanici ČRo Plus. Mezi nejčastější témata patří informace o kultuře, samotné menšině a jejich tradicích, aktuálních politických tématech a historii. Zároveň ČRo vysílá samostatné pořady pro čtyři národnostní menšiny, které jsou chráněny Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků. Jedná se o národnostní menšiny německou, polskou, romskou a slovenskou.

Pořady Českého rozhlasu týkající se národnostních menšin

Slovenština	
STRETNUTIE	zpravodajsko-publicisticko-kulturně společenský magazín
Četnost vysílání:	2 x týdně, PO a ST; 15 minut na všech regionálních okruzích; 1 x týdně NE; 55 minut na celoplošné stanici Radiožurnál
Polština	
KWADRANS	zpravodajsko-publicisticko-kulturně společenský magazín v polštině
Četnost vysílání:	5 x týdně 25 minut PO až PÁ na regionálním okruhu Ostrava
Němčina	
SOUSEDE	publicisticko-kulturně společenský magazín v němčině
Četnost vysílání:	1 x týdně PÁ 15 minut na všech regionech
Romština	

O ROMA VAKEREN	publicisticko-kulturně-společenský magazín pro Romy, vysílá se částečně v romštině, jinak v češtině
Četnost vysílání:	2 x týdně ÚT a ČT 15 minut na všech regionech; 1 x týdně SO 55 minut na celoplošném Radiožurnálu

Práva příslušníků národnostních menšin, která nejsou navázána na existenci výboru pro národnostní menšiny ani početnost menšiny lze označit jako „individuální“. Jejich uplatňování není navázáno na údaje uvedené při sčítání a níže je uvádí pouze pro informaci (neměly by být použity v kampani ČSÚ, aby nedocházelo k jejich spojování s přihlášením se k národnosti v rámci sčítání)

Právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny

Mezi základní právo příslušníka národnostní menšiny patří jeho právo na **uvedení jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny**. Matriční zákon (zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů) stanoví, že na žádost občana, který je **příslušníkem národnostní menšiny**, jehož jméno, popřípadě jména, a příjmení jsou v matriční knize zapsána v českém nebo v jiném než českém jazyce, se uvede jméno, popřípadě jména, a příjmení v matričním dokladu v jazyce národnostní menšiny. Uvedení jména v jazyce národnostní menšiny však **musí být přepsáno do podoby, kterou má k dispozici veřejná správa**. Nelze tedy požádat o uvedení jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny, který užívá odlišný druh písma.

Příjmení žen je v České republice tvořeno dle pravidel české mluvnice. Pokud se jedná o občanku, která je jiné než české národnosti, je možné při zápisu uzavření manželství nebo vzniku partnerství uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství nebo vstupu do partnerství užívat, v mužském tvaru. Obdobně je tomu v případě, že je příjmení ženy v matriční knize již zapsáno v souladu s pravidly české mluvnice a občanka se rozhodne pro změnu. O tuto podobu příjmení však musí být vždy písemně požádáno.

U dítěte ženského pohlaví, u kterého se rovněž automaticky uvádí příjmení v souladu s pravidly české mluvnice, lze příjmení rovněž uvést v mužském tvaru, a to v případě, že je dítě občanem, který je jiné než české národnosti.

Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy

Příslušníci národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na území České republiky, mají právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy.

Podle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb., *správní řád, ve znění pozdějších předpisů*) má občan České republiky příslušející k národnostní menšině, která tradičně a dlouhodobě žije na území České republiky, před správním orgánem právo činit podání a jednat v jazyce své národnostní menšiny. Tento zákon myslí i na případ, že správní orgán nedisponuje osobou, která ovládá jazyk dané národnostní menšiny. V takovém případě je občan povinen obstatat si tlumočníka zapsaného v seznamu tlumočnicků, avšak náklady na tlumočení nese v takovém případě správní orgán a nikoliv občan.

Náklady na překlad nese správní orgán také v případě, že je uzavírána veřejnoprávní smlouva týkající se záležitostí národnostních menšin, která je vyhotovena v jazyce národnostní menšiny, a kterou správní orgán vyžaduje přeložit.

Obdobný postup jako v případě podání a jednání v jazyce národnostní menšiny před správním orgánem, je uplatňován také před správcem daně. Občan České republiky příslušející k národnostní menšině, která tradičně a dlouhodobě žije na území České republiky, má před správcem daně právo činit podání a jednat v jazyce své národnostní menšiny. Nemá-li správce daně úřední osobu znalou jazyka národnostní menšiny, obstará si tento občan tlumočníka zapsaného v seznamu tlumočnicků. Náklady na tlumočení a náklady na pořízení překladů v tomto případě nese správce daně.

Užívání jazyka národnostní menšin před soudem je upraveno občanským soudním řádem, trestním řádem a soudním řádem správním (*zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů*).

Ustanovení občanského soudního řádu, které se aplikuje i na soudní řízení správní, zakotvuje právo účastníků jednat před soudem ve své mateřštině. Účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin v souladu s dikcí Listiny základních práv a svobod však zaručuje toto právo bez ohledu na to, zda existuje jazyková bariéra, tedy zda příslušník národnostní menšiny ovládá český jazyk. To znamená, že k podmínce pro ustanovení tlumočníka, podle které má taková potřeba vyjít v řízení najevo, se v případě příslušníků národnostních menšin nepřihlíží. Záleží ovšem na účastníku řízení, zda se rozhodne tohoto svého práva využít. Pokud ano, je soud povinen mu to umožnit a náklady nese v takovém případě stát.

V trestním řízení daný orgán zaručí, aby obviněný měl právo užívat svůj regionální nebo menšinový jazyk. Zároveň daný orgán zajistí, aby písemné i ústní žádosti a důkazy nebyly považovány za nepřípustné pouze proto, že jsou vyjádřeny v regionálním nebo menšinovém jazyce. Opět je zajištěno, že pokud je nutné zajistit tlumočení nebo překlad, nese náklady stát.

Pro další rozvoj menšin žijících na území České republiky, je přihlášení se k menšinové národnosti v rámci Sčítání lidu, domů a bytů, jak jsme ukázali, důležité. Je ale rovněž významným signálem pro celou společnost, která tak může získat reálné informace o národnostním složení obyvatelstva naší země a jejich potřebách.

Mějte to na paměti, až budete vyplňovat sčítací arch!